

Kirjallisen kokemuksen alkulähteillä

Maurice Blanchot, *Kirjallisen avaruus*. Suomentanut Susanna Lindberg ai-ai, Helsinki 2003. 256 s.

Kuluneena vuonna 95-vuotiaana kuolleet Maurice Blanchot on ranskalaiskeskin ajattelijaksi vaikeasti määriteltävissä. Häntä on kutsuttu filosofiksi, kirjailijaksi ja kriitikoksi. Ahtaasti määriteltävän filosofian piiriin häntä on vaikea sijoittaa. Väljästi hänen tuotantonsa osuu taiteen filosofian ja kirjallisuuden filosofian alueisiin. Blanchot kylläkin viittaa kirjoituksissaan joihinkin filosofeihin, kuten Hegeliin, Heideggeriin ja varsinkin Nietzscheen. Myöhemmin myös Derrida oli hänelle tärkeä ajattelija. Systemaattisempi filosofinen teoretisointi ei kuitenkaan kuulu hänen tyyliinsä.

Kirjallisuuden- ja estetiikan tutkimuksen kenttiin Blanchot sopii filosofiaa luontevammin. Suomessa Blanchotista on ilmestynyt Miika Luodon tekemä kokonaisuus Blanchotin ajattelusta. Luodon teokseen tutustuminen on varmasti hyödyllinen johdatus Blanchotin omaan tuotantoon, jossa Kirjallinen avaruus on tärkeällä sijalla. Blanchotin varsin laajasta tuotannosta on tähän asti ilmestynyt suomaksi vain joitakin esseitä Nuoresa Voimassa, joten Susanne Lindbergin käännös paikkaa kulttuurivajetta. Onhan Blanchot muualla jo klassikon asemassa.

Kirjallinen avaruus lähestyy kirjallisuuden luomisen ja kokemuksen ulottuvuuksia usealta eri lähtöpisteeltä. Blanchot ei lähesty aiheitaan juuri minkäänlaisesta teoreettisesta kehyksestä käsin, vaan hänen pohdintansa polveilee pitkin ja poikin suurten kirjallisten hahmojen luomistyössä ja niiden nyansseissa, sekä näiden teosten vastaanottamisesta. Blanchot kytkee läheisiksi kokemansa henkilöt kiinnostavaksi ja erottamattomaksi osaksi omia ajatuksiaan kirjallisuuden

ja ylipäänsä taiteen luonteesta, rakenteesta ja tarkoituksesta. Kyse on nimittäin kirjallisuuden kokemisesta, luomisen ja lukemisen lähtökohdista.

Avaruuden yksinäisyys ja hiljaisuus

Yksinäisyys on Blanchotille eräs keskeisimmistä teemoista ja myös Kirjallinen avaruus alkaa kirjallisuuteen, kirjoittamiseen ja lukemiseen liittyvän yksinäisyyden käsittelyllä. Yksinäisyyteen liittyy läheisesti hiljaisuus ja väljemmin kuolema, jotka myös ovat Blanchot'n tärkeimpiä aiheita. Kirjallinen avaruus sisältää kuitenkin myös pohdintoja näennäisesti positiivisemmista aiheista kuten innoituksesta, kommunikaatiosta ja yleisesti kirjallisesta kokemuksesta. Eivätkä kuolema ja yksinäisyys Blanchotillekaan ole yksinomaisen melankolian alkulähteitä, kuten eivät hänen kirjallisille esikuvillekaan.

Tärkeitä kirjailijoita Blanchotille ovat muun muassa Mallarme, Kafka, Rilke, Hölderlin ja Dostojevski. Hän tulkitsee näitä kirjallisia suurhahmoja luovan runollisesti keskittyen heidän henkilökohtaisiin ja vähemmän tunnettuihin kirjoituksiinsa. Kirjeet ja päiväkirjat ovat voimakkaasti esillä Blanchot jäljittäessä kirjallisuuden ja kirjoittamisen kokemusta ja alkuperiä. Kääntäjä Susanna Lindbergin sanoin: ”Blanchot ei kuitenkaan tavoittele kirjailijoiden omaelämäkertojakaan, vaan jälkeä heidän kohdalleen osuneesta viime kädessä persoonattomasta kirjallisesta kokemuksesta, kirjallisuuden kokemuksesta. Tuollaisen kokemuksen kuvauksena Kirjallinen avaruus on lopulta myös filosofinen teos.”

Yksinäisyys ja kuolema olivat keskeisiä teemoja myös Kafkalle ja varsinkin Rilkele. Blanchot'n tulkinnat edellämainituista ovat aidosti omaperäisiä ja hän tuo molempien kirjailijakuviin paljon uutta. Myös muita kirjailijoita hän käsittelee pääosin kiinnostavasti ja omaleimaisesti. Blanchot'n tyyli on poimuilevaa ja vaatii lukijaltaan suurta keskittymistä. Ainakin hiukan systemaattisempaa otetta kaipaavan lukijan kokemus voiikin Blanchotia lukiessa vajota lähemmäs hedelmätöntä hiljaisuutta. Itsellä-

ni oli liian suurena annoksena nautittuna välillä vaikeuksia paneutua tekstiin, joka seesteisestä hienovireisyydestään ja kauneudestaan huolimatta alkoi hivenen puuduttaa.

Blanchot'n tekstin kauneus ja hienous vaatisi varmasti vielä monia muita tekstejä enemmän lukemista alkukielellä ranskaksi. Näin siitäkin huolimatta että Susanna Lindberg on epäilemättä erittäin syvällisesti sisäistänyt kääntämänsä teoksen ja sen tematiikan, sekä muutenkin perehtynyt Blanchot'n tuotantoon.

Leif Sundström